

Informatienota

Datum vergadering	: 27 oktober 2020
Registratienummer	: IN/119
Portefeuillehouder	: Rutger van Stappershoef
Bijlage(n)	: 4
Onderwerp	: Onderzoek lokale uitgiftepunten bibliotheekwerk

Onderwerp

Onderzoek lokale uitgiftepunten bibliotheekwerk.

Kennisnemen van

Onderzoek lokale uitgiftepunten bibliotheekwerk.

Inleiding

In het College Uitvoeringsprogramma (CUP) en in de Bestuurlijke Agenda 2020 is opgenomen dat aan u een onderzoek wordt aangeboden over de lokale uitgiftepunten bibliotheekwerk. Het onderzoek gaat in op de uitvoering, de dichtheid en het functioneren van de lokale uitgiftepunten bibliotheekwerk in de gemeente West Betuwe.

Algemeen

De kern van de opdracht van de Bibliotheek en dus van de lokale uitgiftepunten is dat zij bijdraagt aan en de basis vormt voor de kennis- en informatiesamenleving. Haar opdracht bestaat uit het stimuleren, ondersteunen, faciliteren en toerusten van inwoners om mee te kunnen doen in en bij te kunnen dragen aan de moderne kennissamenleving. Het gaat hierbij om de volgende functies:

1. Ter beschikking stellen van kennis en informatie;
2. Bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
3. Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
4. Organiseren van ontmoeting en debat;
5. Laten kennismaken met kunst en cultuur.

Verantwoordelijkheid gemeente

De gemeente is verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk, de fysieke bibliotheek. Hieronder vallen ook de lokale uitgiftepunten. Iedere inwoner van Nederland moet gebruik kunnen maken van de fysieke en/of digitale diensten van de openbare bibliotheek. De lokale verantwoordelijkheid heeft betrekking op de beschikbaarheid, de omvang en de kwaliteit van de voorziening. De gemeente dient hierbij rekening te houden met de gemiddelde afstand tussen de lokale bibliotheekvoorziening en de inwoners van de gemeente. De gemeente stimuleert de bibliotheek aan de verplichtingen te voldoen, om deel te nemen aan het bibliotheeknetwerk. De gemeente kan op grond van de Wet stelsel openbare bibliotheken (Wsob) in grote mate zelf beslissen over de inrichting van het lokale bibliotheekwerk. Lokale keuzes (onder andere het aantal en de grootte van de lokale uitgiftepunten) bepalen het bekostigingsniveau. Er geldt geen minimaal bekostigingsniveau.

Overzicht lokale uitgiftepunten

Momenteel heeft de Bibliotheek de volgende vestigingen binnen de gemeente West Betuwe met hierbij het aantal huishoudens om de verhouding bibliotheeklocaties t.o.v. huishoudens weer te geven (bron: marktonderzoek bibliotheek 2019).

<i>Plaats</i>	<i>soort Vestiging</i>	<i>aantal huishoudens</i>
Geldermalsen	Bibliotheek in MFC ¹	4603
Beesd	Bibliotheek in MFC	2054
Haaften	Bibliotheek in MFC	1944
Herwijnen	Bibliotheek in dorps huis	1149
Heukelum	Bibliotheek in basisschool	1342
Ophemert (incl. Varik)	Bibliotheek in MFC	1299
Asperen	Bibliotheek in basisschool	1244
Vuren	Zelfservicepunt in Spar	898
Deil	Zelfservicepunt in basisschool	1572

Visie gemeente

In het College Uitvoeringsprogramma (CUP) is het terugdringen van laaggeletterdheid opgenomen. Ook in het nieuwe coalitieakkoord "Samen verder bouwen aan West Betuwe" is opgenomen dat we blijven investeren in het terugdringen van laaggeletterdheid en het stimuleren van digitale vaardigheden. De bibliotheek met de lokale uitgiftepunten vervullen hierbij een belangrijke voortrekkersrol.

De gemeente West Betuwe werkt samen met de Bibliotheek aan het vergroten van de zelfredzaamheid van de inwoners en aan de aanpak laaggeletterdheid met name binnen het laagtaalvaardige gezin. Het aantal lokale uitgiftepunten in West Betuwe wordt zo goed als mogelijk in dienst gesteld om de deze doelstellingen te realiseren. Daarbij is het streven een zo evenwichtig mogelijke verdeling van het aantal bibliotheekvestigingen (lokale uitgiftepunten) in de gemeente West Betuwe te realiseren zodat iedere inwoner voldoende gelegenheid heeft om de bibliotheek te bezoeken en gebruik te maken van haar faciliteiten.

De Bibliotheek met de lokale uitgiftepunten bouwen hun ondersteunende taak op het gebied van bestrijding van laaggeleerdheid steeds verder uit. De bibliotheek is een maatschappelijk educatieve organisatie die mensen op een laagdrempelige wijze in aanraking brengt met boeken en als gids waar mensen terecht kunnen voor informatie over, of een doorverwijzing naar taalaanbieders, speciale cursussen of workshops. Maar de bibliotheek met de lokale uitgiftepunten stelt ook ruimte beschikbaar voor het aanbieden van cursussen en workshops. De lokale uitgiftepunten spelen een rol van betekenis in het leren van mediawijsheid en digitale vaardigheden.

¹ Multifunctioneel centrum

Leefbaarheid kernen

De lokale uitgiftepunten dragen bij aan de leefbaarheid van de kernen in de gemeente West Betuwe en nemen een belangrijke plaats in als ontmoetingsplaats die bijdraagt aan het tegengaan van eenzaamheid. Mensen ontmoeten elkaar in een lokale uitgiftepunt, waarbij lezen, leren, informeren en cultuur bij elkaar komen.

Uitleningen

In 2019 werden er 244.558 items in de gemeente West Betuwe uitgeleend, waarvan 121.131 voor de jeugd. De overige items werden geleend door volwassenen. Daarmee is de gemiddelde uitleen jeugd 49,5% van het totaal aantal uitleningen in de gemeente West Betuwe. Dit is in lijn met de landelijke tendens. Per jeugdlid worden er in de gemeente West Betuwe gemiddeld per jaar 18 boeken geleend; dit zijn 3 boeken per 2 maanden.

Uit onderstaande cijfers valt duidelijk op dat de uitleningen in de uitgiftepunten in scholen hoger zijn dan in andere vestigingen. Van de zelfservicepunten wordt minder gebruik gemaakt: krap 0,13% van het totaal aantal uitleningen op jaarbasis. Opvallend is dat er in Haaften bijna twee keer zoveel jeugduitleningen zijn dan uitleningen door volwassenen. De vestiging in de Pluk is samen met de vestigingen in Beesd en Haaften verantwoordelijk voor 42,7% van de uitleen jeugd.

Overzicht uitleningen

<i>Bibliotheekvoorziening:</i>	<i>Uitleen jeugd</i>	<i>Gemixt genre</i>	<i>Uitleen volwassenen</i>	<i>Totale uitlening</i>
Bibliotheek Asperen	1.616	13	131	1.760
Bibliotheek Beesd	11.985	2.992	8.200	23.177
Bibliotheek Geldermalsen	81.656	11.682	96.191	189.529
Bibliotheek Haaften	10.697	1.516	5.403	17.616
Bibliotheek Herwijnen	2.600	81	2.054	4.735
Bibliotheek Heukelum	2.145	175	466	2.786
Bibliotheek Ophemert	1.873	415	2.356	4.644
Bibliotheekzelfservicepunt Deil	26		6	32
Bibliotheekzelfservicepunt Vuren	96	1	182	279
Totaal				244.558

Er wordt relatief weinig gebruik gemaakt van de zelfservicepunten. Daar staat tegenover dat de kosten voor de Bibliotheek nihil zijn.

Analyse ledenbestand Bibliotheek Rivierenland

De Bibliotheek heeft in de gemeente West Betuwe een dekkingspercentage van 20,4% en dit correspondeert met het landelijk gemiddeld dekkingspercentage van circa 21%. Het totaal aantal leden in West Betuwe is 10.203². Hiervan is 65% jeugd (6.663 leden), dit is gelijk aan de landelijke lijn. Jeugdleden betalen geen abonnementsgelden.

De tendensen zijn zichtbaar in onderstaande tabellen. Er is zowel een geringe afname zichtbaar in leden, als in uitleningen.

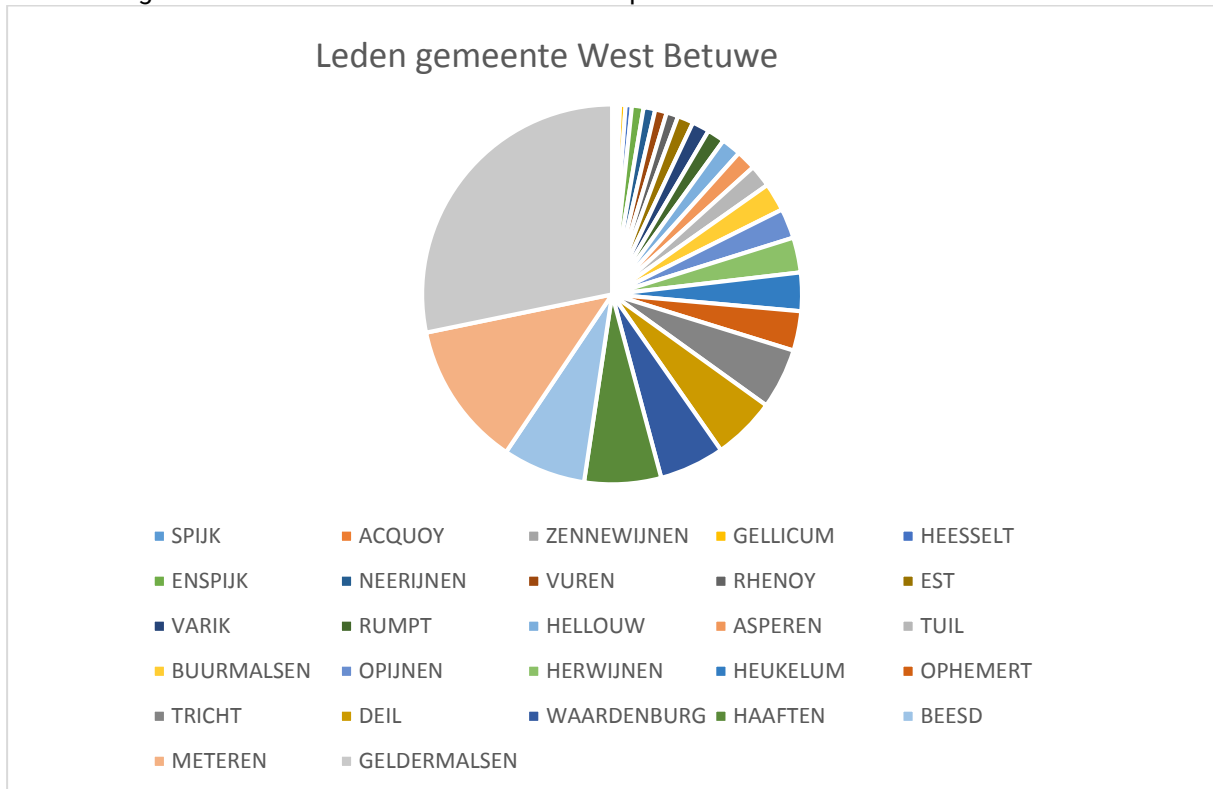
Leden	2020	2019	2018
Inwoners West Betuwe	Q1	Q4	Q4
jeugd	6.667	6.663	6.711
volwassen	3.478	3.504	3.522
instellingen	40	36	34
Eindtotaal	10.185	10.203	10.267

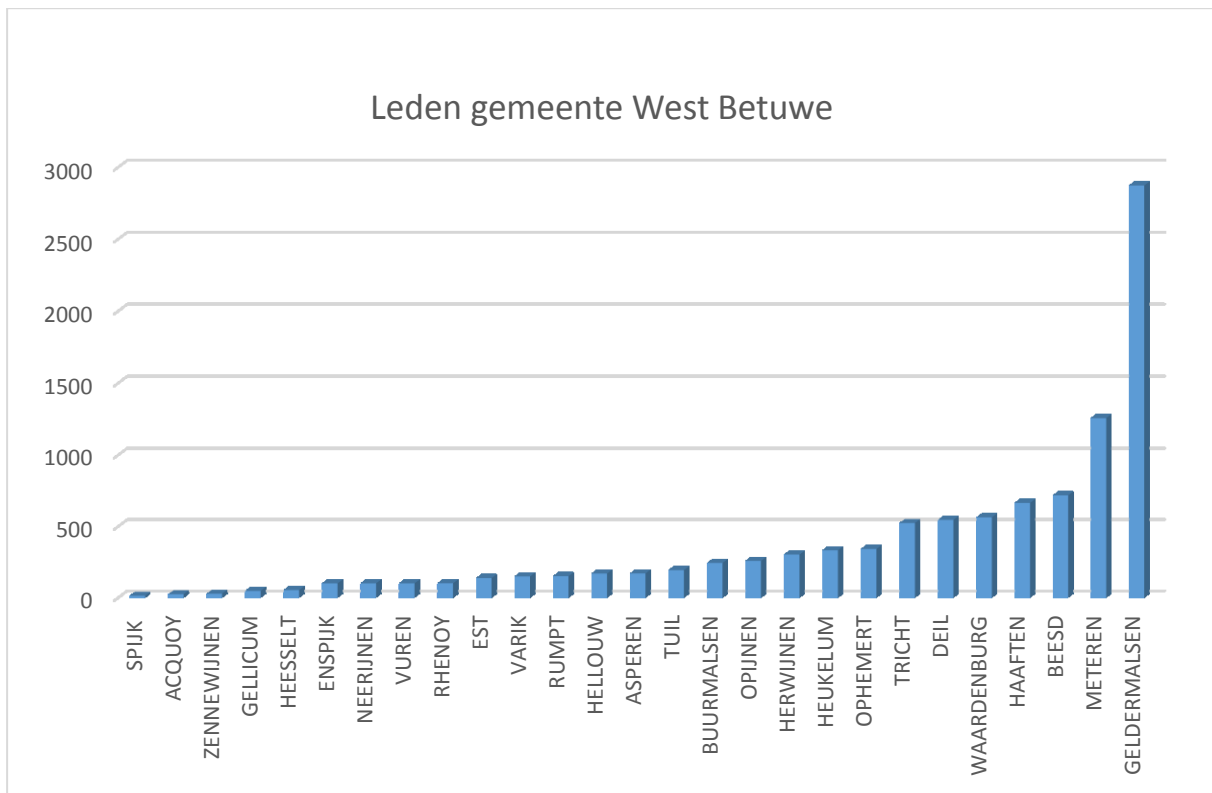
Uitleningen	2020	2019	2018
Doelgroep media*	Q1	Q1 tm Q4	Q1 tm Q4
jeugd	24.660	112.694	117.540
jeugd/volwassen	3.246	16.875	18.955
volwassen	23.268	114.989	116.514
Eindtotaal	51.174	244.558	253.009

- Groep personen waarop men zich, gedwongen door een mediumsituatie, richt.

De verwachting is dat het aantal leden van de bibliotheek in 2020 en 2021 iets afneemt en stabiliseert.

De verdeling van de leden in West Betuwe naar woonplaats.

Om het aantal leden in vooral de kleinere kernen te verhogen organiseert de bibliotheek activiteiten in de kernen. Door Corona is dit niet of nauwelijks doorgegaan en wordt dit later weer opgepakt. De bibliotheek wil het gebruik van de bibliotheek laten toenemen, dus niet alleen het aantal leden. Gebruikers bezoeken de bibliotheek voor tal van laagdrempelige activiteiten, denk aan digitale cursussen, studieplekken, medialab, taal cursus, andere lezingen of informatieve bijeenkomsten. Het aantal leden wil de bibliotheek verhogen door het opzetten van een doorgaande leeslijn 0-18 jaar, door activiteiten in de scholen en op het consultatiebureau.

Afstanden tot de Bibliotheek

Het afstandenoverzicht binnen Rivierenland is door onderzoeksbureau Setelia in 2017 in kaart gebracht. Uit het onderzoek blijkt dat het spreidingsbeleid binnen de gemeente West Betuwe een gemiddelde afstand tot de bibliotheekvestiging betekent van circa 3 km. Dat is hoger dan het landelijk gemiddelde. De gemiddelde afstand tot de Bibliotheek voor Nederlanders is 1,9 kilometer (2018). Het gaat hierbij om de gemiddelde afstand van alle inwoners tot de dichtstbijzijnde Bibliotheek berekend over de weg. Bij afstanden groter dan 4-5 km beginnen leners af te haken. Gemeente West Betuwe zit met de onderlinge afstand van de bibliotheekvestigingen met de lokale uitgiftepunten goed. De praktijk laat zien dat inwoners van de gemeente West Betuwe niet afhaken omdat zij de afstand naar de bibliotheek te groot vinden.

Uit dit onderzoek blijkt ook dat een hoog percentage leners in een gebied niet persé hoeft samen te hangen met een plaatselijke bibliotheekvoorziening/lokaal uitgiftepunt. In de top 10 woonplaatsen met

het hoogste percentage leners blijken 7 kernen geen plaatselijke bibliotheekvoorziening te hebben. Leners in kernen zonder eigen bibliotheekvoorziening lenen relatief veel bij vestingen in kernen met veel voorzieningen ondanks de vaak grotere afstand ten opzichte van meer nabij gelegen bibliotheekvestigingen/lokale uitgiftepunten.

Het onderzoek concludeert dat de locaties in de gemeente West Betuwe van de huidige bibliotheekvoorzieningen 'logisch' zijn, met een evenwichtige spreiding over het werkgebied. Voorheen werd ingezet op zo veel mogelijke spreiding van zo goed mogelijk geoutilleerde bibliotheekvestigingen. Nu wordt de dienstverlening meer gedifferentieerd en efficiënter georganiseerd. De gebruikers zijn meer bereid om te reizen naar een aantrekkelijke centrumbibliotheek. Dienstverlening voor scholen en voor niet mobiele mensen vindt op locatie plaats. Iedere inwoner van onze gemeente mag en kan gebruik maken van iedere vestiging van een lokale uitgiftepunt van de bibliotheek Rivierenland. Dus als een inwoner uit Waardenburg bij het boodschappen doen in Geldermalsen bij De Pluk langs komt, kan men daar gebruik maken van de bibliotheek.

Eigen initiatieven en kleine boekenkastjes

In verschillende kernen in de gemeente West Betuwe zijn door inwoners op eigen initiatief boekenkastjes ("zwerfboekenkasten") geplaatst waar men een boek (van een ander) kan halen (of brengen). Het idee achter de kastjes is simpel: mensen kunnen boeken die ze niet meer lezen delen met de buurt. Wij willen deze initiatieven van de inwoners ondersteunen en stimuleren.

In Vuren en Hellouw is een dergelijk boekenkastje gerealiseerd. Hiervoor is voor Rhenoy een aanvraag ingediend. In Rumpt en in Beesd staat een telefooncel gevuld met boeken. In het dorps huis in Tricht is een kleine bibliotheek ingericht. Iedereen kan boeken in de kastjes leggen en meenemen staat vrij. De Dorpstaafel in Varik/Heesselt heeft de wens een bibliotheekpunt in het dorp te realiseren. Die wens leeft ook in de kern Waardenburg. Door het realiseren van deze initiatieven wordt het lezen gestimuleerd, maar ook de onderlinge verbondenheid van de inwoners. Boeken delen met je burens in plaats van ze te laten verstoffen in de kast wordt steeds populairder.

Financiën

Vestiging	Huisvestingslasten
Geldermalsen	246.705
Beesd	63.810
Haaften	21.790
Ophemert	11.775
Herwijnen	2.500
Asperen	3.400
Afhaalpunten	Geen kosten

De lasten voor de huisvesting van de bibliotheek met de lokale uitgiftepunten komen voor rekening van de gemeente en zijn opgenomen in de gemeentebegroting.

Conclusie en aanbevelingen

De lokale uitgiftepunten van de bibliotheek voldoen in een duidelijke behoefte bij de inwoners in de gemeente West Betuwe. De inwoners zien de lokale uitgiftepunten als een basisvoorziening.

Actie: Wij willen de inwoners in de kernen, met weinig bibliotheek leden, actief betrekken bij het lokale uitgiftepunt door met hen in gesprek te gaan, in te spelen op veranderende wensen en verwachtingen. Hierbij werken wij samen met Bibliotheek Rivierenland.

De lokale uitgiftepunten dragen bij aan de leefbaarheid en aan het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid.

Actie: In de lokale uitgiftepunten wordt materiaal, voorlichting en cursussen aangeboden. Het biedt een laagdrempelige toegang tot informatie tot informatie, educatie, kennis, cultuur, lezen, ontmoeting en ontspanning. Laaggeletterdheid brengen wij ook bij het kerngericht werken onder de aandacht.

De afstand van een lokaal uitgiftepunt vormt geen probleem. Alle lokale uitgiftepunten zijn voor bijna iedere inwoner goed bereikbaar.

Van het zelfservicepunt in Deil (in een school) wordt nog weinig gebruik gemaakt.

Actie: Wij willen dat er meer gebruik wordt gemaakt van de zelfservicepunten. Hiervoor wordt in samenwerking met de bibliotheek een publiciteitscampagne opgezet. De samenwerking met de school wordt geoptimaliseerd.

Andere ontmoetingsplaatsen in de gemeente West Betuwe kunnen wellicht (in de toekomst) als lokaal uitgiftepunt dienen.

Actie: Wij willen meer verbinding en samenwerking zoeken met dorpshuizen, gemeenschapshuizen en culturele instellingen. Dit komt ook bij het kerngericht werken aan de orde.

Burgemeester en wethouders van de gemeente West Betuwe,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage I

Activiteiten basisvaardigheden per uitgiftepunt bibliotheekwerk

Basisvaardigheden als lezen, maar ook informatievaardigheid, zijn keihard nodig om mee te kunnen doen in de maatschappij. Bibliotheek Rivierenland zet met haar dienstverlening in op het bevorderen van de basisvaardigheden van de inwoners van Rivierenland. Dat is meer dan ooit nodig omdat de online informatiestroom toeneemt en technologische ontwikkelingen steeds meer vragen van mensen. In samenwerking met de gemeente en lokale partners creëert Bibliotheek Rivierenland producten en diensten om de basisvaardigheden van mensen te vergroten.

Activiteiten basisvaardigheden 2019

Locatie bibliotheek	Activiteit	Wanneer
Geldermalsen (De Pluk)	Digisterker	Twee cursussen in het voorjaar en in het najaar in De Pluk.
Ophemert	Inloopavond Digitale Vragen	Maandelijks op de 1 ^e donderdagavond van de maand in Bibliotheek Ophemert.
Herwijnen, Beesd en Geldermalsen	Klik en Tik	Wekelijks op dinsdag in Bibliotheek Herwijnen, op woensdag in Bibliotheek Beesd en op donderdag in Bibliotheek Geldermalsen.
Geldermalsen (De Pluk)	Leerpunt	We hebben het hele jaar een Leerpunt van ROC Rivor in Bibliotheek Geldermalsen gefaciliteerd.
Geldermalsen (De Pluk)	NT1-groep (Taalgroep autochtonen)	Wekelijks op donderdag in Bibliotheek Geldermalsen.
Geldermalsen (De Pluk)	Spreekvaardigheid	Wekelijks op woensdag in Bibliotheek Geldermalsen.
Beesd, Herwijnen en Heukelum	Workshop e-books	Vijf workshops in de 2 ^e helft van 2019 in Bibliotheek Beesd, Herwijnen, Heukelum en Beesd.
Geldermalsen (De Pluk)	Workshop online kopen en verkopen	Een workshop in de 2 ^e helft van 2019 in Bibliotheek Geldermalsen.

Bijlage II

Taalhuis (digi-taalhuis Geldermalsen)

Het (Digi-)Taalhuis of Leerhuis is een herkenbare, fysieke plek waar volwassenen beter kunnen leren lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer. Mensen kunnen relevante cursussen volgen of zo nodig worden doorverwezen naar andere instellingen. Het (Digi-)Taalhuis of Leerhuis is opgezet en wordt onderhouden door lokale partners, samen met professionals en vrijwilligers. Bibliotheek Rivierenland is zo'n lokale partner. De bibliotheek faciliteert het (Digi-)Taalhuis of Leerhuis met collectie en de inzet van een medewerker.

Algemene informatie

Betreft	Gegevens
Locatie	In Bibliotheek Geldermalsen (in de Pluk)
Spreekuur	Elke maandag en woensdag van 13.00 – 14.30 uur.
Partners	Gemeente West Betuwe, ROC Rivior, Welzijn West Betuwe, Vluchtelingenwerk Oost-Nederland, Mozaiëk Welzijn en Bibliotheek Rivierenland. Er is ondersteuning van Stichting Lezen & Schrijven.

Bijlage III

Activiteiten / aantal bezoekers

Vestiging	Kernfunctie	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers
Asperen	Lezen en literatuur / leesbevordering	1	30
Beesd	Lezen en literatuur / leesbevordering	2	40
Geldermalsen	Educatie en ontwikkeling	220	2.328
Geldermalsen	Kennis en informatie	72	871
Geldermalsen	Kennis en ontwikkeling	1	15
Geldermalsen	Kunst en cultuur	26	267
Geldermalsen	Lezen en literatuur	52	275
Geldermalsen	Lezen en literatuur / leesbevordering	9	337
Geldermalsen	Ontmoeting en debat	4	60
Haaften	Lezen en literatuur / leesbevordering	-	-
Herwijnen	Educatie en ontwikkeling	1	1
Ophemert	Kennis en informatie	4	4
Heukelum	Educatie en ontwikkeling	1	1
Heukelum	Lezen en literatuur / leesbevordering	1	13

Bijlage IV

Tabel 1 Percentage biebleden per woonplaats (meting d.d. 3 april 2020)

SPIJK	14	0,1%
ACQUOY	25	0,2%
ZENNEWIJNEN	29	0,3%
GELLICUM	48	0,5%
HEESSELT	54	0,5%
ENSPIJK	101	1,0%
NEERIJNEN	101	1,0%
VUREN	101	1,0%
RHENYOY	102	1,0%
EST	138	1,4%
VARIK	150	1,5%
RUMPT	152	1,5%
HELLOUW	170	1,7%
ASPEREN	171	1,7%
TUIL	194	1,9%
BUJRMALSEN	244	2,4%
OPIJNEN	259	2,5%
HERWIJNEN	303	3,0%
HEUKELUM	333	3,3%
OPHEMERT	342	3,4%
TRICHT	524	5,1%
DEIL	546	5,4%
WAARDENBURG	564	5,5%
HAAFTEN	665	6,5%
BEESD	718	7,1%
METEREN	1257	12,4%
GELDERMALSEN	2873	28,2%
	10178	100%